

שול"ת

קונטרס

דפידשנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ד זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

ובסופו הערות
מבי מדרשא
הלומדים דבני קהלתינו שליט"א

יוצא לאור ע"י
ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

מבי מדרשא

אחר שקיבלנו תגובות מהקוראים שמעדיפים לשלוח הערות שיש להם על הדף היומי עצמו ופחות מלשלוח הערות על הביאורים משבועות קודמים, לכן הננו לשנות את ייעוד מדור זה להערות על הדף של הקוראים עצמם ואפשר לשלוח הערות כל השבוע ולהשתדל בהומור מוקלד.

את ההערות אפשר לשלוח במייל sh0533132203@gmail.com

או בתיאום עם הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו בפק' 0533132203

כמו כן ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת הגליון במייל הג"ל

דפירשנו בברכה מערכת

ג.ב. הביאורים והערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות ולכן נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב לכתובת מייל sh0533132203@gmail.com

דף לד ע"א

קפה. בגמ' ומאי קמ"ל גידולי תרומה
תרומה וכו' וכי תימא גידולי
גידולין וכו'. וביאר רש"י
דגידולי תרומה היינו דשתלן
ונרקב וגדל ממנו חדש דהוא
אסור דעדיין יש עליו שם
תרומה, וגידולי גידולין היינו
דזרע דבר שאין זרעו כלה וכגון
בצלים דקים והוא עצמו גדל עוד
וגם יוצא ממנו עלים חדשים
שלא היו מעולם דהם קרויים
גידולי גידולין וחידשו שגם
עליהם יש שם תרומה ואסורים
לזרים. ולכאורה קשה דהא
בגידולי תרומה בדבר שזרעו
כלה יש חידוש גדול יותר
שעדיין יש עליו שם תרומה,
דאפי' שהוא כבר נרקב גידוליו
עדיין אסורים הם, אבל גידולי
גידולין כיון שהוא עדיין בעולם
הוי חידוש קטן מזה שיש עליו
שם תרומה, וא"כ למה אחר
שכבר חידשו החידוש הגדול של
גידולי תרומה רצו להוסיף לחדש
דגם כשהוא בעולם יהיו גידוליו
תרומה, הרי פשיטא הוא.
והראיה שגידולי תרומה מדבר
שזרעו כלה הוא חידוש גדול

יותר, דבטבל אפי' שגידולי
גידולין הוי טבל בדבר שאין
זרעו כלה, מ"מ בדבר שזרעו
כלה גם גידולין עצמם אינם
טבל, וצ"ע.

קפו. בגמ' הא נמי תנינא הטבל
גידוליו מותרין וכו'. הראיה
מטבל הוא בכ"ש דאם בטבל
שאין גידוליו בדבר שזרעו כלה
אסורין מ"מ בשאין זרעו כלה
גם גידולי גידוליו אסורים, כ"ש
בתרומה שאפי' בדבר שזרעו
כלה גידוליו אסורים שיהיו גידולי
גידוליו בשאין זרעו כלה אסורים
גם הם. ומה דבאמת רק
בתרומה גידוליו אסורים בזרעו
כלה, עיין רש"י דכתב דהוא
חומרא מדרבנן שלא להפסיד
את הכהנים (ובאמת צ"ב
בדבריו שם דאדרבא אם יהיו
חולין יהא רווח לכהנים שיוכלו
למוכרם בדמים יקרים כחולין,
וצ"ע) אבל בטבל אין צורך
להחמיר בכך.

קפו. ברש"י ד"ה בשליקתא
ומאיסתא בסו"ד או בשעה
ששולקן. לכאורה קשה דעיין
בתוס' ד"ה בשליקתא דסבר
דרך במאוסות כבר הוא דשרי

איירי דמותרת בהנאה, הוא משום דחיישינן לתקלה שיבוא לאכול ממנה כשבא להנות, ורק במאיסתא הוא דאמרינן בתרומות דאפשר לשרוף מיד משום דהוא מאוס לאכול ממנו ואין חשש לתקלה.

קפט. בתוד"ה טהרו מלטמא בסו"ד ונראה דזרים דחתם היינו נכרים. צריך ביאור למה באמת יהא מותר לנכרים אבל לישראל כן יהא אסור, דלכאורה כ"ש הוא דאם לנכרים מותר ודאי דלישראל יהא מותר, וא"כ מה הואילו תוס' בכך דפירשו דזרים היינו נכרים, וצ"ע.

קצ. בתוד"ה גידולי גידולין, פירש ריב"א וכו' ואח"כ חזר ונטע אותן גידולין זהו גידולי גידולין. בפשיטות משמע דמיירי שנטע התרומה וגדל ממנו ואותו חזר ונטע דגם גידוליו של זה הוי תרומה. וא"כ לכאורה קשה דאם בחזר ונטע אותן מיירי למה רק בדבר שזרעו אינו כלה הוא דאסורים דמאי שנא, ועוד דמה שייך כאן לריב"א כלל דבר שזרעו כלה או אינו כלה, הרי אם מיירי

להשהותן דחיישינן דאם עדיין אינן מאוסות בתוך כך יבוא לידי תקלה, אבל רש"י כאן סבירא ליה דגם לאחר שנטמאו שולקן וממאיסן עכשיו ולא חשש לתקלה כתוס', ובפרי חדש ביאר שיטת רש"י דכיון דעכשיו עוסק הוא בלמאסן כדי שלא יבוא לידי תקלה ממילא אין חשש שבתוך כך עצמו יבוא לידי תקלה, דהרי בשביל זה הוא שולקן. ולכאורה לפי זה קשה הא דכתב רש"י דרב הונא חייש שיאכלנו בשעה ששולקן, דהרי לרש"י אמרינן שאין לחשוש לתקלה בזמן שבזה הוא עוסק עתה. וצריך לומר דרש"י סבר דבזה נחלקו רב הונא ור"י דלר"י לא חיישינן לתקלה בשעה ששולקן אבל לרב הונא כן חיישינן. ורק לתוס' צ"ב במאי נחלקו רב הונא ור"י דלדבריו גם ר"י חייש לתקלה בשעה ששולקן, ואם במאוסות כבר מיירי למה לרב הונא כן חיישינן לתקלה, וצ"ע.

קפת. בתוד"ה בשליקתא בא"ד ר"א תרום ותרקב. היינו דמכך דחזינן דלר"א אסור להנות ממנה אפי' דבתרומה טמאה

כרש"י דהעלים החדשים הם הגידולי גידולין, אלא שנמטע כפשוטו ב' פעמים, ולכן הקשו דכבר תנינא כן.

דף לד ע"ב

קצא. בגמ' אי הכי היינו טמא תרי גויני טמא. היינו שגם נפסל מיירי בטומאה. ולכאורה קשה דא"כ למה כאן הוא קרוי נפסל ובטומאה הראשונה הוא קרוי נטמא. והביאור הוא דנטמא היינו דבעצמותו יש טומאה דלכן הוא מטמא אחרים, אבל בנפסל בטבול יום אין בעצמותו טומאה רק שהוא עצמו פסול מחמת טבול יום שנגע בו, ולכן אינו מטמא אחרים וממילא אינו קרוי נטמא.

קצב. בגמ' אמר רבא אף אנן נמי תנינא. וביאר רש"י דהראיה הוא דעבוד רבנן מעלה בקדשים ואפי' בקדושת פה. ולפי זה צריך ביאור דהא גם שם מיירי בכלי ומניין לנו דגם בקדושת פה לבדו עבוד רבנן מעלה. ונראה דביאורו הוא דאפי' דבעינן כלי מ"מ מיירי קודם שקידשו בכלי דהא רק באפרן מקדשים אותן,

בנטיעה חוזרת ממש הרי סתם נטיעה נרקב וגודל ממנו חדש וודאי הוא שזרעו כלה. לכן נראה לפרש דגם לריב"א בנטיעה הב' מיירי כרש"י בנמטע כעין בצלים דקים שהוא עצמו אינה כלה דאפי' דבצל זה שנמטע עכשיו אינו התרומה עצמה אלא מה שגדל ממנה, מ"מ גם העלים החדשים היוצאין ממנו הרי הם תרומה, רק דהחילוק ביניהם הוא דלתוס' נטע קודם לכן הבצל של התרומה וזו שנמטע עכשיו הוא כבר גידולי תרומה ולא התרומה עצמה. ולפי זה נראה מה שהקשינו ברש"י דמה חידוש יש יותר בגידולי גידולין מגידולי תרומה עצמן, דאם בגדולי תרומה הוא תרומה אפי' בזרעו כלה, הרי זה חידוש גדול יותר מגידולי גידולין שרק זרעו אינו כלה הוא דהוי תרומה, ולפי זה ברור דמיירי שאותו גידולי תרומה ראשונה נמטע עוד וגם גידוליה הוי תרומה. ולפי זה צריך לומר דמה דאמרין הא נמי תנינא גבי טבל, דגם שם מיירי בחזר ונמטע בדבר שזרעו כלה ולא

ומ"מ חזינן דעבוד בה רבנן מעלה וחינו בקדושת פה לבד.
קצו. ברש"י ד"ה ה"ג אא"א פסול הגוף הוי אמאי הורצה, ולא גרסינן פסול הגוף מי קא מרצי ציץ. היינו דציץ ודאי אינו מרצה עליו דהא רק על עון טומאה הוא מרצה, ולכן ביאר רש"י הגירסא דבריצי בעלמא מיירי ולא ע"י ציץ אלא הכוונה דהורצה לו הקרבן.

קצו. בתוד"ה ונתן בסו"ד ופ"ה דחוק. היינו דלרש"י מיירי במעלה לגבי שהחמירו שלא להעבירו מכלי לכלי, ולכן הוא דחוק דהא אין זה דומה למעלה דמיירי כאן לעניין טומאה, אבל לתוס' מיירי במעלה לעניין השקה שיהיו נחשבים כמחוכרים לעניין טומאה וכמו שמייירי כאן בענייני טומאה.

דף לה ע"א

קצו. בגמ' יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון. היינו כמו דפירש רש"י דאפי' אם החמיצן אינן מחמיצין אלא מסריחין, אבל ר' יוחנן בן נורי סבר דבאמת הם כן מחמיצין

וחייבים על חימוצו כרת. ובירושלמי כבר הקשו על כך דנתי אורז ודוחן ונבדוק אם מחמיצים הם או לא דכי במציאות נחלקו, ובאמת בדקו ועדיין נחלקו אם היה בה חימוץ או לא, ושם ביאר הגר"א דהיה בה חימוץ קלוש ונחלקו אם זה קרוי חימוץ.

קצו. בגמ' דתניא ר"י בן נורי אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ איבעיא להו וכו'. לכאורה קשה דהא מברייטא זו אין ראיה להדיא דלר"י אורז ודוחן יוצאין בו בפסח, דהא רק אחד דפשטו האיבעיא דבאמת חמץ גמור הוי אז ידעינן דגם יוצא בה בפסח, וא"כ למה לא הביאו מיד הברייטא הב' דשם כתיב בהדיא דאדם יוצא בו ידי חובתו בפסח, וצ"ע.

קצו. בגמ' איתיביה רב חונא וכו' המחלו וגמעו וכו'. לכאורה קשה דבהא דהמחלו אין ראיה דדבר שאינו יוצא בו ידי חובתו בפסח שיהא חייב על חימוצה כרת, דמה דבפסח אינה יוצא בה הוא רק משום דאוכלה שלא כדרך אכילה, ומשא"כ חמץ

נאמר אפי' כשאינה אוכלת בדרך אכילה, אבל בדבר ששניהם בדרך אכילה אוכלם ודאי דאם אין יוצא בה ידי חובתו בפסח אין חייבין על חימוצה כרת וכו"ל, ומאי קושיית רב הונא. ועיין בראש יוסף ועוד אחרונים שהקשו כן ובדבריהם שם.

קצת. ברש"י ד"ה חמץ גמור לא הוי, ונפקא מינה וכו'. היינו דהנפק"מ הוא אם ענוש כרת וחייב קרבן עליה. וקשה דהרי באיבעיא עכשיו על הצד דחמץ גמור לא הוי אין כלל עדיין ראייה דר"י סבר דבאורז ודוחן יוצא ידי חובתו בפסח, דהא רק על מה דחייבים על חימוצו כרת הוא דיוצאין בו, וא"כ הנפק"מ באיבעיא הוא אם חמץ גמור הוי לצאת בו בפסח, ולמה ליה לרש"י להביא נפק"מ לגבי כרת ולא לגבי מה שדנים בה עכשיו אם יוצא בה בפסח או לא, וצ"ע.

דף לה ע"ב

קצת. ברש"י ד"ה דמאי בסו"ד אי נמי הויא לה מצוה הבאה

בעבירה. לכאורה קשה דהרי לקמן אמרינן דמשנתינו אזלא כר' שמעון דסובר דאין איסור חל על איסור, ולכן אין יוצא ידי חובתו בפסח במבל ובשאר הדברים שנמנו במשנה דהא איסור חמץ אין חל עליו דכבר איסור אחר יש בו. ולפי תירוץ הב' ברש"י דיש כאן טעם אחר שאין יוצא בה והוא משום דהויא מצוה הבאה בעבירה, אפשר דאזלא משנתינו גם כרבנן דסוברים דאיסור חל על איסור, ובאמת חל גם איסור חמץ עליה ומ"מ אין יוצא בה ידי חובתו בפסח דהיא באה בעבירה, וצ"ע.

ר. בתוד"ה ומי פירות אין מחמיצין, היינו להתחייב כרת וכו' אבל לאו אית ביה. צריך ביאור איך שייך לבאר כן הרי בהדיא אמר רב אידי בר אבין דמי פירות אין מחמיצין ולא אמר שאין חימוצן אוסרתן, וא"כ למה יהא בהן לאו אם לא החמיצו, וצ"ע.

רא. בתוד"ה יוצאין בדמאי בסו"ד הואיל ושרי לעניים ואכילת מצה נקרא אכילת עניות. נראה

דבזה בא תוס' לתרין דלא תקשה דהא אמרינן דהו"א דמצות שאינו שוה לכל אדם אין יוצאין בהן ולכן חידשו במשנה דהכהנים בחלה ובתרומה כן יוצאין, ואם כאן דהוא רק לעניים חזי ואמרינן דלכתחילה יוצא בהן, למה למשנה לחדש עוד דגם בכהנים כן, הרי כבר למדנו כן בדמאי דאפי' מידי דחזי רק לעניים יוצא בהן, וזה ביאר כאן תוס' דבאכילת עניות אין ראייה דגם מידי דלא שוה לכל אדם יוצא בהן, דכאן יש טעם מיוחד שיוצא בהן והוא משום דכל המצה לחם עוני הוא קרוי.

דף לו ע"א

רב. בגמ' האי דקרינן ביה עוני כדשמואל. צריך ביאור דהא לעיל היה משמע דר"ע מודה דעוני ואוני דומים הם ואפשר לדרוש מכך רק דשם אמר דלא כתיב עוני בוא"ו אלא עני בלא וא"ו, ועכשיו אפי' דכבר מודה ר"ע דכן קרינן עוני בוא"ו מ"מ אינו דורש מכך אוני באל"ף משמע דסבר דא"א לדרוש מכך

דחם דומים, ולמה חזר בו, וצ"ע.

רג. בגמ' כעין תורא שרי חכא נמי כעין תורא. עיין ברי"ף דפירש דכעין תורא היינו שעשאה בצורה מיוחדת לסימן שלא יבוא לאוכלה עם בשר, ועשה אותה בצורה כעין של שור. ולפירושו צריך ביאור למה דווקא בצורה כזו איירי כאן והיה לגמ' לומר דסימן עשה בה. ואולי כך היה מנהגם והגמ' נקטה כהמציאות בימיהם.

דף לו ע"ב

רד. בגמ' ופליגא דשמואל דאמר שמואל אשישא גרבא דחמרא. משמע דשמואל חולק גם על הא דלעיל דתנו רבנן לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה, דהרי שם מיירי במידת בצק אפויה ולא ביין דהא במיני מצה איירי שם, וא"כ קשה איך שמואל חולק על ברייתא. והביאור הוא דודאי אין שמואל חולק על הברייתא דלעיל ושם באמת מיירי בגלוסקא גדולה דאמרינן דאין יוצא בה חובת מצה, דגם לשמואל יש אשישה דגלוסקא

הוא, רק המה' של שמואל ורב חנן בר אבא הוא לגבי הא דזיחלק לכל העם' אם שם מיירי בגלוסקא או ביין, ובאמת לשמואל ב' אישישה יש אחד גלוסקא והשני מידת יין.

רה. בתוד"ה אוציא חיטין ושעורין, אין לומר וכו'. היינו דהרי כל החמשת מיני דגן אמרנו לעיל שכולם ממיני חיטים ושעורים הם וא"כ היה לו לומר לאוציא כולם וא"כ יקשה ממה כן שייד לעשות מצה דהרי אמרנו דמצה מלחם בעינן ולכן מיעטנו אורז ודוחן, לכך אמר תוס' דרק חיטין ושעורין עצמם ממעטים. אבל צריך ביאור למה באמת לא נמעט כולם דמ"מ ממינם הוא ויש שביארו דכוונת תוס' הוא דזה היה קושיית הגמ' עצמה דא"א לאוציא חיטין ושעורין דא"כ כולם מיעטנו וממה נעביד מצה, ולכן אמרו דמצות מצות ריבה.

דף לו ע"א

רו. בגמ' אמר לי בני לא של כל אדם אמרו אלא של נחתומין אמרו. צריך ביאור למה כאן לא

חששו שיאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתום מותרין, הרי לעיל חיישינן שיבואו לטעות בכך דגם בלא דפוס יבואו להתיר ולא ידעו להבחין ביניהם ולמה כאן לא חששו לכך. ואולי יש לומר דכשחילקו בין של כל אדם לשל נחתומין יש בזה חילוק ברור ולכן לא יבואו לטעות ומשא"כ לעיל דאין שם חילוק ברור ולכך חיישינן.

רז. בגמ' אמר ר"ל חללו מעשה אילפס הן. וברש"י ביאר דר"ל אכולהו קאי ולא לאפלוגי אדר' יהושע בן לוי אתא. היינו דעל כל הדוגמאות שנמנו כאן בברייתא אמר ר"ל דמעשה אילפס הם. וצריך ביאור אם לרש"י ר"ל אינו חולק כלל על ריב"ל דבאמת גם לר"ל חלת המסרת הוא חלוט, או שר"ל חולק על ריב"ל דאינו חלוט רק שרש"י בא לומר דלא על חלת המסרת בלבד אתא ר"ל אלא על כולו אתא. ובשלמא ר' יוחנן החולק על ר"ל ודאי חולק על ריב"ל דהא א"א לבאר דהחלוט בחמה נעשה, אבל ר"ל

דביאר דמעשה אילפס הוא
אפשר דכיון דחלוט גם במחבת
נעשה אינו חולק על ריב"ל כלל,
או שר"ל כר"י כן חולק על
ריב"ל וכנ"ל דעל כולחו אתא,
וצ"ע.

דף לו ע"ב

רח. בתוד"ה ותנא קמא בסו"ד א"א
שלא יתבשל מעט ממנו וחסר
ליה משיעוריה. היינו דמה
שכבר נתבשל עכשיו אינו
מצטרף לשיעור חלה כיון
דמעשה אילפס הוא ורק באפיה
מתחייב בחלה, ועכשיו שנחסר
משיעורו לכו"ע קשה למה יהא
חייב בחלה אם מעשה אילפס
אינו מצטרף, ואם כן מצטרף
הוא מאי שנא מעיסה מחליטה
הרי בשניהם נחסר שיעורו.

רט. בתוד"ה הדביק מבפנים, לפ"ה
דמפרש דמיירי באילפס תימא.
היינו דאם באילפס איירי מוכרח
דבהאש בפנים נחלקו, דהא אם
הוא בחוץ הרי זה דומה לתנור,
וא"כ למה בהאש כנגדו הסתפק
בה יותר, הרי אם בהאש בפנים
סבר ר"ל דהוי מעשה אילפס

כ"ש בהאש כנגדו הוי כן ובמאי
הסתפק רב יוסף.

דף לח ע"א

רי. בגמ' מצות של מעשר שני
לדברי ר"מ אין אדם יוצא בה
ידי חובתו בפסח וכו'. וביאר
רש"י דזה אפי' אם לא דריש
ר"מ עוני לשון אנינות והוא
משום דבעינן מצה שלו ולא של
גבוה. והיינו דאם כן דרשינן
עוני לשון אנינות אזי גם
לחכמים דסברו דאין מעשר שני
ממון גבוה הוא יש לנו לאסור
לצאת ידי חובה במצה כזו
בפסח. וא"כ קשה דמניין לנו
דחכמים באמת לא דרשי לשון
אנינות כר' יוסי הגלילי, ואיך
פשוט ליה לגמ' דלחכמים כן
יוצאים בה ידי חובה בפסח,
וצ"ע.

ריא. בגמ' אמר רבא מסתברא שם
מעשר חד הוא. היינו דכל מה
דדנים בה אם אמרינן ב' הואיל
או לאו אין צריך לכך, דהרי שם
מעשר חד הוא ואפי' שעכשיו
שהוא לקוח בכסף מעשר שני
ונטמא א"א לאכול אותו בכל
מושבות דלר"י אמרינן יקבר,

מניין לו כן. ואולי גירסא אחרת
 היה לו ברש"י כאן. ובגוף
 הדברים צריך ביאור לרש"י
 דאם מיירי כאן בנשחט עליהן
 הזבח למה בעינן לבאר מהלך
 הסוגיא במקרה שלא נשחט
 עליהן. ואולי היה קשה לרש"י
 קושיית התוס' מהא דקאמר
 למכור בשוק דזה א"א לומר
 דמיירי בנשחט כבר הזבח, דהא
 רק עכשיו מוכרו בשוק. אבל
 עדיין צריך ביאור למה לא
 פירש רש"י לגמרי כתוס' דרק
 בלא נשחט איירי. ואולי
 מוכרחים לומר דטעות נפל
 בלשון רש"י ואין לגרום 'והיכא'
 אלא 'כיון' וכדומה ויהא רש"י
 כתוס' וכתבנת התוס' בדבריו.

**ריד. ברש"י ד"ה רביעית היא, חצי
 לוג שמן מביא לתודה וכו'.**

היינו דאדם המביא תודה צריך
 להביא עמה מ' חלות וחצי לוג
 שמן, והמ' מתחלק די' הם לחמי
 חמין ועוד ל' הם ג' מיני מצה
 דהם חלות ריקין ורבוכה
 ובסתם היה מחלק החצי לוג
 שמן חציו לכ' החלות וריקין
 וחציו ל' הרבוכה, אבל כאן
 בנזיר אין רבוכה ולכן מביא רק

מ"מ כיון דיש במעשר שני
 אפשרות באופן אחר כן לאכול
 בכל מושבות לכן יוצא בה ידי
 חובתו בפסח.

**ריב. בתוד"ה אתיא לחם בסו"ד
 ורשב"א תירץ וכו'. היינו**
 דמיירי שכבר הפריש חלק מן
 המעשרות מה שלא שייך לו,
 וכגון עני שהפריש תרומה
 ומעשר ראשון, או כהן ולוי
 שהפרישו מעשר עני, דמה
 שנשאר לו להפריש ויכול לקחת
 לעצמו כיון שהוא עני או כיון
 שהוא כהן או לוי, בזה חידשו
 שגם בו אינו יוצא אפי' דשלכם
 קרינן ביה והוא מן הדרש של
 מי שאיסורו משום כל תאכל
 חמין וכו'.

דף לה ע"ב

**ריג. ברש"י ד"ה שאינה נאכלת
 בא"ד והיכא דלא נשחט עליהן**
 הזבח. מלשון רש"י משמע דכאן
 מיירי בנשחט עליהן הזבח רק
 דמסביר רש"י איך נפרש מהלך
 הגמ' במקרה שלא נשחט עליהן
 הזבח. ועיין בתוד"ה חלות תודה
 שכתב בשם רש"י דרק בלא
 נשחט איירי כאן וצריך ביאור

רביעית לוג לב' החלות ורקיין, וזה ביאר רש"י דכיון דכל המיני מצה שיעורן יחד הוא י' עשרונין ועכשיו שיש כאן רק החלות ורקיין הוי ז' עשרונין פחות שליש ועל כל אלו יחד יש כאן רק רביעית הלוג, ממילא אין זה נחשב למצה עשירה בכ"כ קצת שמן, אבל באמת משמע מדבריו דהרקיין אם היו כאן הם כן הוו מצה עשירה דהרי יש בהם רביעית הלוג על ג' עשרונין ושלש, רק דבנזירות אין רבוכה ולכן אין חשש של מצה עשירה ולכך בעינן דרשה אחרת ללמוד ממנו דאין יוצא בהן בפסח. וצריך עיון לרש"י כמה הוא באמת השיעור כדי שיקרא על ידה מצה עשירה.

רמז. בתוד"ה נאכלים בנוב וגבעון בא"ד ורשב"א מפרש וכו'.
היינו דאינו נקרא שיש להם זמן קבוע כיון דאין זה מוכרח שיצטרך להביא ביכורים דהא באין לו פירות אינו מביא. ולכאורה לפי זה קשה למה ציצית אין אשה מתחייבת בו, דהא כל הטעם הוא משום דמצוות שהזמן גרמא אין אשה

חייבת בהם, ולפי רשב"א כאן יוצא דכיון דאין חייבים ללכת בציצית דהרי אין חיוב על האדם לקנות ד' כנפות כדי להתחייב בו בציצית, א"כ לא הוי ציצית דבר שחיובו תלוי בזמן דיש אפשרות שלא יהא חייב בה כלל, כמו דכאן לא נחשב ביכורים חובה שיש להם זמן קבוע, ולדבריו על אשה להתחייב בציצית, וצ"ע.

דף לט ע"א

רמז. בגמ' אחרים אומרים כל ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפים.
צריך ביאור בלשון שנקטו אחרים דאם גרסינן 'כל' משמע דאינם חולקים בדין על ר"י ור' יוחנן בן ברוקה אלא דאמרו דהמציאות היא דכל ירק מר יש לו ב' התנאים הללו וא"כ יקשה על ר"י ור' יוחנן דלדעתם די בתנאי אחד ואין זה במציאות, ואם לא גרסינן 'כל' אין ברור הלשון והיה צריך לומר ירק מר 'שיש לו וכו', דאל"כ הוא נראה כסיפור דברים בעלמא. ונראה כמו דמדויק ברש"י דגרסינן 'כל' וכך ביאורו, דכל ירק מר היינו

דכל מה דאנו קוראים לו מר יש
לו שרף ופניו מכסיפים, ובלא
שיש לו אלו אין זה נקרא מר
וממילא אלו ב' התנאים הם
סימני ההיכר שלו. ור' יוחנן
שאמר ע"ז מדברי כולן נלמד
בא להוסיף ראייה דבאמת כך
מצינו בכל אלו הירקות שנמנו
כאן בכל השיטות דלעיל שיש
בהם ב' תנאים אלו, ולכן פסק
רב הונא כאחרים.

ריז. בגמ' מה מצה גידולי קרקע אף
מרור גידולי קרקע. היינו
דשניהם גדילים מן הקרקע ולא
כפשוטו דגידולי קרקע דהיינו
מין הגדל מן האדמה ממש,
דאל"כ מה הקשו מהירדוף, הרי
עץ הוא ולא הגדל באדמה
ממש, ודו"ק.

ריח. בגמ' ואימא מרורים תרי
דומיא דמצה מה מצה מינין
הרבה וכו'. קשה דמצה עצמה
מניין שיש בה כמה מינין דאפי'
דלעיל (לה). למידים מההיקש
דלא תאכל עליו חמץ שבעת
ימים תאכל עליו מצות דדברים
הבאין לידי חימוץ יוצאין בהן,
מ"מ היה אפשר לומר דרק
המתחמץ ביותר הוא דיוצאין בו

וכמו דבעינן לומר כאן במרור
שהמר ביותר בה יצא בפסח
ולא בכולם, וצ"ע.

ריט. בתוד"ה ואימא הירדוף בא"ד
אבל קשה לרשב"א וכו'. היינו
דשם פירש רש"י אליבא דרבא
דבעינן דברים שהם שלום ואמת
כמו דכתיב 'והאמת והשלום
אהבו' וסם המות אינו דרך
שלום, דלרש"י יקשה למה כאן
משתמשים בדבר שאינו דרך
שלום. ונראה דאפשר לתרץ
דשאני הכא דבעינן לחוש דבר
מר שהוא ממילא אינו כ"כ דרך
שלום ולכן בכהאי גוונא כן
משתמשים בו, אבל בסתם
מצוות סברא הוא שלא ישתמשו
בדבר שאינו של שלום וכו' רש"י
שם.

דף לט ע"ב

רב. בגמ' זרעים סלקא דעתך והא
תנן ירקות. לכאורה צריך ביאור
למה תמחה הגמ' שיהא הו"א
דזרעים נינהו, הרי לעיל אמרינן
מרור דומיא דמצה מה מצה מין
זרעים כך מרור אפשר דבאמת
הו"א דמין זרעים ממש נינהו,
וזה חידשו התנאים דבאמת כן

הו"א דשליקה אינה בתורת
בישול דאפי' דיותר מבישול הוא
מ"מ אין זה בישול אלא דבר
אחר, וקמ"ל דכן בתורת בישול
הוא.

דף מ ע"א

**רכג. בגמ' א"ה אפי' חדא נמי דילמא
נפיק מהאי רישא ובלע אידך
רישא. קשה דכלל ידוע בהל'
או"ה דאידי דטריד למיפלט לא
בלע, דהיינו דדבר שהוא עכשיו
באמצע לפלוט אינו יכול לבלוע
בו בזמן הפליטה, וא"כ מה
החשש בחדא שיבלע באידך
רישא, וצ"ע.**

**רכד. בגמ' דכל אגב מדלייהו לא
מחמצי. וביאר רש"י דכל שהם
בדרך נפילתם לא מחמעי, היינו
דכיון שהמים אינם שורים על
השיבולים אלא רק עוברים
בדרך נפילה אינם יכולים לחמץ.
והיה אפשר לומר דרק כאן
דמיירי בזמן שחרכם לכן אין
מים מחמיצים בדרך נפילה
דהאש מייבש המים ומאבדם
קודם שיספיקו להחמיץ, אבל
בסתם דרך נפילה כגון מי
גשמים כן חיישינן לחימוץ, אבל**

מיירי בירקות, אבל בהו"א ודאי
ששייך לומר כן. ואולי יש לומר
דכיון דעכשיו מיירי אחר שכבר
חידשו דבירקות מיירי דהא
עליהם אמר רב דירקות אלו
נזרעים בערוגה אחת, לכן הקשו
דודאי כבר אין הו"א לומר
דמינים אלו זרעים נינהו
ופשיטא דנזרעים כהלכתן.

**רכה. בתוד"ה ערוגה בא"ד וא"ת
ואיך זורעים בתוכה חמשה
זרעונים וכו'. לכאורה קשה
דהא לעיל הקשה דאפי' יותר
יהא מותר ועכשיו קשה לתוס'
דאפי' ה' איך מותר. והביאור
הוא דלעיל הקשה דלפי השיעור
שבין האמצאי לצדדים עולה
דהיה אפשר אפי' יותר זרעונים
באותו שיעור עצמו, אבל עכשיו
שואל במציאות איך באמת
עבדינן שיעור קטן כ"כ בין
הזרעונים דהרי אפי' ג' אין
ביניהם.**

**רכז. בתוד"ה לא שלוקין בסו"ד
דקמ"ל דבשליקה אינו יוצא
מתורת בישול. היינו דשם מיירי
לעניין שלמי נזיר דכתיב בו
'ולקח הכהן את הזרע 'בשלה'
ולכן צריכים שם בישול, והיה**

פשוט היה לו דוּשְׁמַרְתֶּם תמיד
משמע וממילא מוכרח דבעינן
לתיתה דאל"כ שימור למאי.

רבו. בגמ' בצקות של נכרים אדם
ממלא כריסו מהן. לכאורה קשה
למה באמת ממלא כריסו מהן
ולא חיישינן לחימוין, ועיין רש"י
שפירש דמיירי שאנו רואין שלא
החמיצו. אבל א"כ קשה דהא
לקמן הקשו דילמא שאני התם
דבעדנא דנחית לשימור לא עבד
לה שימור, וביאר רש"י דמשעת
נתינת המים לא עבד שימור,
וקשה דהא אמרנו דכן מיירי
שאנו רואים שלא החמיצו, ואם
לא ראינו מנתינת המים איך לנו
לידע אם החמיצו. ואולי יש
לתרץ דמיירי שרק לפני האפיה
ראינו דהבצק לא החמיץ ולא
חיישינן עוד לחימוין דאם היה
מתחמץ היה רואים כן בבצק
אבל מנתינת המים לא ראינו.
אבל יותר נראה לתרץ כמו שיש
שפירשו (ריטב"א, ורמב"ן
בדעת ר"ח הובא בחדושי ר"ן)
דשימור היינו שהעוסק בבצק
עצמו ובנתינת המים הוא
משמר שלא יחמיץ וזה ודאי
ליכא. ולפירושם צריך לומר

עיין בראשונים שכתבו דבאמת
בכל מים שנופלים בדרך נפילה
אינם מחמיצים.

רבה. בגמ' הדר אמר רבא מותר
ללתות דתניא וכו'. היינו דמה
דאמר רבא בתחילה דאסור
אמר כן מסברא, דלכאורה כ"ש
הוא דאם שעורים דשיעי אסור
כ"ש חיטים דיש בהם סדקים
שנכנסים בהם מים, אבל עכשיו
חזר בו רבא מכוח הברייתא
דכתיב בה דיוצאין בנקיה ואין
נקיה בלא לתיתה, ובאמת צ"ע
למה יהא מותר הרי כ"ש הוא.
ואולי באמת לכן נחלק רב פפא
על רבא ומה דהביא רבא ראייה
מן הברייתא תירץ דמצינו
דסלת קרויה גם באינה נקיה.

רבו. בגמ' הדר אמר רבא מצוה
ללתות שנאמר ושמרתם את
המצות וכו'. לכאורה קשה
דמילא ראייה דמותר ללתות יש
מכאן וכמו דאמר רבא דאי לא
דבעי לתיתה שימור למאי, אבל
לומר מכאן דמצוה הוא מניין לו,
הרי אפשר דהתורה אמרה דאם
עשה לתיתה בעינן לשמור את
המצות, ומניין דמוכרחים לעבד
לתיתה וממילא לשמור. ואולי זה

כאילו נוסף כאן אבל קמחין אפי'
בשל כרכין טהורין.

דף מ ע"ב

רבט. בגמ' לאו משום דהדר מזבין
לישראל. וכך גם כאן היה לנו
לחשוש שימכרנו לישראל וקשה
על רבא למה התיר למכור
לנכרי. ואין להקשות דמה
החשש שיקנה הישראל חיטין
אלו והא לא עביד בהו שימור,
דכבר אמרו לעיל דרק לראשונה
דהיינו למצוה הדאורייתא של
כזית מצה הראשונה היא
דבעינן שימור ולכן לא יצאו
בבצקן של נכרים ידי חובה,
אבל באחרונה כן מותר בפסח
וממילא חיישינן שיקנה הישראל
חיטין אלו.

רל. בגמ' רב פפי שרי ליה זכו'
לממחי קדירה בחסיפי. היינו
דמיירי בחיטין קלויות ואינם
מחמיצים ולכן התירם, ומה
דרבא הקשה על כך הוא משום
דחיישינן שאינן קלויות היטב
ולכך יחמיצו, ולכן במקום של
עבדים סבר רבא דאין להתיר
בכך כיון דהם מזוללים
באיסורים.

בפשיטות דמה דרבא הביא
ראיה דמאפייה ואילך אין זה
שימור, דבאפייה כבר מיירי
בישראל האופה אותם דהא רק
הבצקות של נכרים הם, ולחכי
ודאי ראיה הוא דמאפייה לבד
לא הוי שימור. אבל לרש"י אין
הפירוש כן דהא פירש דמאפייה
היינו משמתקנה לאפייה וזה
עדיין לכאורה בנכרי איירי,
ולפירושו צריך לומר דהראיה
הוא דמכך דיכול הוא לעשות
שימור גם כשלא הוא העוסק
בבצק ולא אמרו דמעכשיו הוא
עושה שימור ראיה הוא
דמעיקרא בעינן שימור, ויש לו
לתרץ כמו שתירצנו בראשונה.

רבח. בתור"ה תרגומא אקמחים
בא"ד ויש לומר דלצדדין קתני.
היינו דהוי כאילו כתיב כאן
דקמחים של כפרים טהורין
והסלתות של כרכים טמאין.
ולכאורה קשה דא"כ למה נקט
כרכים וכפרים היה לו לומר
דקמחין טהורין וסלתות טמאין,
דאין זה תלוי כלל במקומם.
והביאור הוא דבאמת הקמחים
אפי' בשל כרכים טהורין, והוי

רלא. בתוד"ה אבל עושהו בא"ד
 אומר ר"ת דמ"מ שייך בהן
 ליעוג לפי שמראין עצמן
 כמצוין. לכאורה קשה דהא
 עכשיו אמרין דאפי' בזה שהם
 אינם מצווים ועושין כמונו בכך
 לבד כבר הוי ליעוג, ולעיל אמר
 דאפי' מצוה ככלאים כיון שאינה
 כנגד כל המצוות אינה ליעוג,
 ולכאורה כ"ש הוא שמצוה
 בעצמה תהא ליעוג יותר מליעוג
 המצווה ועושה למי שאינו
 מצווה ועושה, ודוחק לומר

דמצווה ועושה שהוא כנגד כל
 המצוות כן יהא יותר ממצוה
 אחת עצמה. ואולי יש לומר
 דמה דעשה כלאים בבגד של
 מת אפי' שהוא מצוה עצמה,
 מ"מ אינה ליעוג גדול כ"כ כמו
 שאדם החי בא ליד המת ומראה
 לו שהוא יותר ממנו, שהוי כמו
 שהוא בא לליעוג לו ממש ולא
 ככלאים שהמציאות שמלוכשים
 בכלאים הוא הלועגת להם ולא
 האדם החי ולכך לא חיישינן לה.